

Public Finance and Fiscal Policy in India

५. लोकवित्त

५.१ लोकवित्त हे मुख्यतः शासकीय महसूल, खर्च आणि ऋण यांच्या व्यवस्थापनाशी संबंधित आहे. सार्वजनिक संसाधनांचे कार्यक्षमपणे संकलन व व्यवस्थापन करून त्यांचे न्याय्य वितरण करणे व सार्वजनिक सेवांची प्रभावी अंमलबजावणी करून आर्थिक स्थैर्य राखणे यासाठी शासन प्रयत्नशील असते. राज्याच्या राजकोषीय धोरणामध्ये अर्थव्यवस्थेतील विचलनाच्या अनुषंगाने करावयाच्या राजकोषीय उपाययोजनांची गरज विचारात घेण्यात आली असून ऋणभार आणि राजकोषीय तूट 'महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६' अन्वये विहित केलेल्या मर्यादेत राखण्याचे उद्दिष्ट आहे.

५.२ महसुली जमा व कर महसुलात असलेल्या मोठ्या योगदानामुळे वस्तू व सेवा कर (जी.एस.टी.) हा राज्यासाठी महसुलाचा एक महत्वाचा स्रोत निर्माण झाला आहे. जी.एस.टी. च्या अंमलबजावणीनंतर राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलातील कर तरलतेमध्ये लक्षणीय सुधारणा झाली आहे. यामुळे, जी.एस.टी. हा राजकोषीय क्षमतेचा मध्यवर्ती आधारस्तंभ व विकास आणि कल्याणकारी खर्चासाठी संसाधने गोळा करण्याचे प्रमुख साधन बनले आहे.

राज्य अर्थसंकल्प २०२५-२६

५.३ सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजांनुसार (अअं) ₹ ४५१ कोटी अर्थसंकल्पीय तूट अपेक्षित आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत एकूण जमा व एकूण खर्च या दोहोंमध्ये ४.२ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. महत्त्वाचे वित्तीय निर्देशक तक्ता ५.१ मध्ये तर वित्तीय निर्देशकांची मालिका परिशिष्ट ५.१ मध्ये देण्यात आली आहे.

महसुली जमा

५.४ सन २०२५-२६ (अअं) नुसार महसुली जमा स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ११.० टक्के अपेक्षित आहे. सन २०११-१२ ते २०१६-१७ (जी.एस.टी. पूर्वीचा कालावधी) मध्ये महसुली जमेचा सरासरी वार्षिक वृद्धीदर ११.१ टक्के असून सन २०१७-१८ ते २०२५-२६ (अअं) (जी.एस.टी. नंतरचा कालावधी) मध्ये १२.३ टक्के सरासरी वार्षिक वृद्धीदराने वाढ अपेक्षित आहे. घटकनिहाय महसुली जमा तक्ता ५.२ मध्ये आणि महसुली व भांडवली लेख्यावरील जमेचा तपशील परिशिष्ट ५.२ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१ महत्त्वाचे वित्तीय निर्देशक

तपशील	(₹ कोटी)		
	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२५-२६ (अअं)
१. महसुली जमा	४,३०,५९६	५,३६,४६३	५,६०,९६४
एकूण जमेशी टक्केवारी	(८१.०)	(७९.९)	(८०.२)
२. महसुली खर्च	४,४४,३५०	५,६२,९९९	६,०६,८५५
एकूण खर्चाशी टक्केवारी	(८५.१)	(८३.८)	(८६.७)
३. महसुली तूट (२-१)	१३,७५४	२६,५३५	४५,८९१
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	(०.३)	(०.६)	(०.९)
४. भांडवली जमा#	१,००,७८४	१,३४,८९२	१,३८,६०५
एकूण जमेशी टक्केवारी	(१९.०)	(२०.१)	(१९.८)
५. भांडवली खर्च#	७७,५४८	१,०९,०३१	९३,१६६
एकूण खर्चाशी टक्केवारी	(१४.९)	(१६.२)	(१३.३)
६. एकूण जमा# (१+४)	५,३१,३८१	६,७१,३५५	६,९९,५६९
७. एकूण खर्च# (२+५)	५,२१,८९८	६,७२,०३०	७,००,०२०
८. अर्थसंकल्पीय तूट (७-६)	(-९,४८३)	६७५	४५१
९. राजकोषीय तूट	९०,५५९	१,३२,८७३	१,३६,२३५
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	(२.२)	(२.९)	(२.७)
१०. प्राथमिक तूट	४४,९०७	७८,१८६	७१,५७६
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	(१.१)	(१.७)	(१.४)
११. व्याज प्रदाने	४५,६५२	५४,६८७	६४,६५९
महसुली जमेशी टक्केवारी	(१०.६)	(१०.२)	(११.५)

सुअं सुधारित अंदाज अअं अर्थसंकल्पीय अंदाज # कर्ज परतावा वजा जाता निव्वळ रकमा
टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.२ घटकनिहाय महसुली जमा

वर्ष	कर महसूल			करेतर महसूल			भारत सरकारकडून प्राप्त अनुदाने	एकूण महसुली जमा
	स्वतःचा कर महसूल	केंद्रीय करांतील हिस्सा	एकूण	व्याजाच्या जमा रकमा	इतर करेतर महसूल	एकूण		
२०१९-२०	१,८८,९७१	३६,१९७	२,२५,१६७	३,२७१	११,०२६	१४,२९७	४३,७२५	२,८३,१९०
२०२०-२१	१,६४,२८०	३६,४७९	२,००,७५९	२,२८६	१३,६८९	१५,९७५	५२,७३३	२,६९,४६८
२०२१-२२	२,२०,९८२	५४,२६३	२,७५,२४५	२,६१७	१६,६९०	१९,३०७	३८,७६०	३,३३,३१२
२०२२-२३	२,७७,५८४	५९,९०३	३,३७,४८७	२,४३०	१४,३४६	१६,७७६	५१,४१४	४,०५,६७८
२०२३-२४	३,०२,४३१	७१,२६२	३,७३,६९३	२,३२९	१८,५२९	२०,८५८	३६,०४५	४,३०,५९६
२०२४-२५ (सुअं)	३,६७,४६७	८१,१६३	४,४८,६३१	३,१५०	२६,९९०	३०,१४०	५७,६९२	५,३६,४६३
२०२५-२६ (अअं)	३,८७,६७४	८९,७२६	४,७७,४००	३,३०८	२९,७४५	३३,०५२	५०,५११	५,६०,९६४

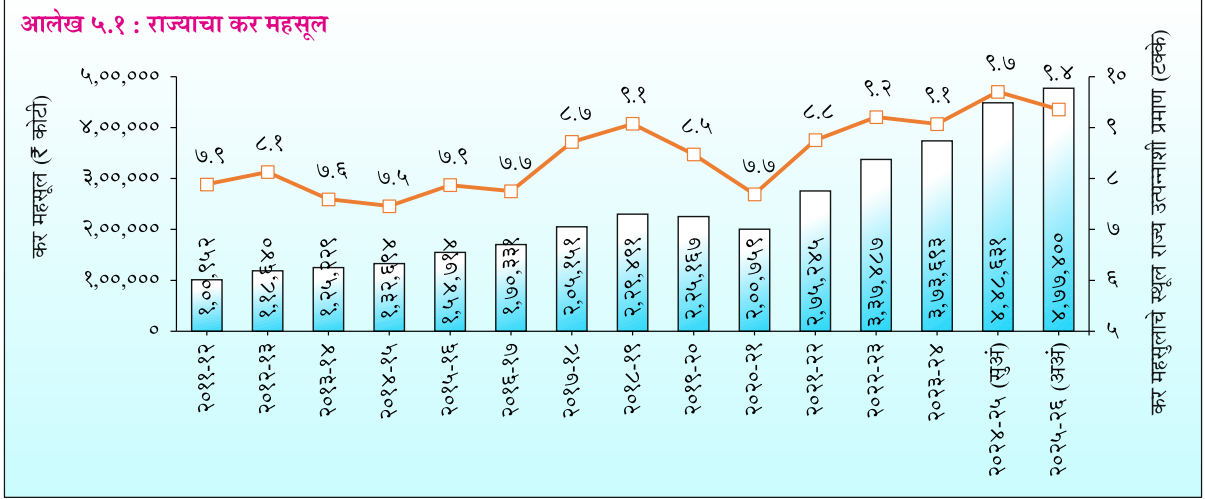
टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

कर महसूल

५.४.१ सन २०२५-२६ (अं) नुसार महसुली जमेमध्ये कर महसुलाचे योगदान सर्वाधिक (८५.१ टक्के) अपेक्षित आहे. कर महसुलात राज्याच्या स्व-स्रोतांपासूनच्या महसुलाचे योगदान सर्वाधिक (८१.२ टक्के) अपेक्षित आहे.

५.४.२ सन २०२५-२६ (अं) नुसार राज्याचा स्व-स्रोतांपासूनचा महसूल ₹ ३,८७,६७४ कोटी (एकूण महसुली जमेच्या ६९.१ टक्के) अपेक्षित आहे. राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलात 'राज्य वस्तू व सेवा कराचा' सर्वाधिक हिस्सा (४५.४ टक्के) अपेक्षित असून त्याखालोखाल 'विक्री, व्यापार, इत्यादी' वरील कराचा हिस्सा (१८.२ टक्के) अपेक्षित आहे. घटकनिहाय स्वतःचा कर महसूल तक्ता ५.३ मध्ये दिला आहे तर निवडक राज्यांकरिता सन २०२४-२५ (सुअं) नुसार स्वतःचा कर महसूल, महसुली जमा व महसुली खर्चाचा तपशील तक्ता ५.४ मध्ये दिला आहे.

आलेख ५.१ : राज्याचा कर महसूल

तक्ता ५.३ घटकनिहाय स्वतःचा कर महसूल

घटक	₹ कोटी						
	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२५-२६ (अं)
राज्य वस्तू व सेवा कर	८२,६०२	६९,९४९	९७,३०५	१,२१,२५६	१,४१,९७९	१,६७,९०५	१,७६,११९
विक्री, व्यापार, इत्यादीवरील कर	३७,७८६	३३,१६०	४५,९२४	५४,५६८	५३,३८०	६७,३७५	७०,३७५
मुद्रांक व नोंदणी फी	२८,७०७	२५,४२८	३५,५९४	४५,२८६	५०,८२४	६०,०००	६३,५००
राज्य उत्पादन शुल्क	१५,४२८	१५,०८९	१७,२२१	२१,५०७	२३,३२२	३०,५००	३२,५७५
विजेवरील कर व शुल्क	९,६१९	८,३५४	८,३८४	१४,७२१	१२,६७२	१४,१८०	१६,०१६
वाहनांवरील कर	८,४६७	६,६५५	९,०८०	११,७४०	१२,९६९	१४,८७५	१५,६०६
जमीन महसूल	२,१५५	२,०६३	३,०६५	२,४३१	२,६९०	५,०००	५,५००
उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	२,५०२	२,४७४	२,६५२	२,९३१	२,९५३	३,७७३	४,०२५
माल व प्रवासी कर	७७३	१३	३९४	१,५८२	४९८	१,७६०	१,७६०
विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	९३२	१,०९७	१,३६४	१,५६२	१,१४३	२,०९९	२,१९८
एकूण	१,८८,९७१	१,६४,२८०	२,२०,९८२	२,७७,५८४	३,०२,४३१	३,६७,४६७	३,८७,६७४

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

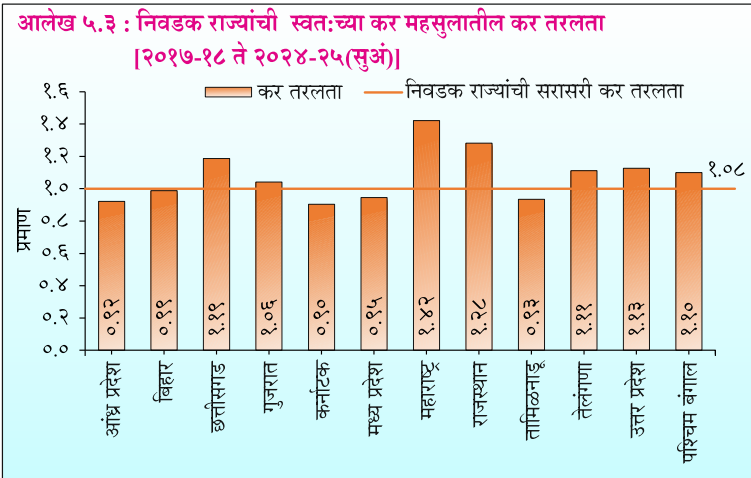
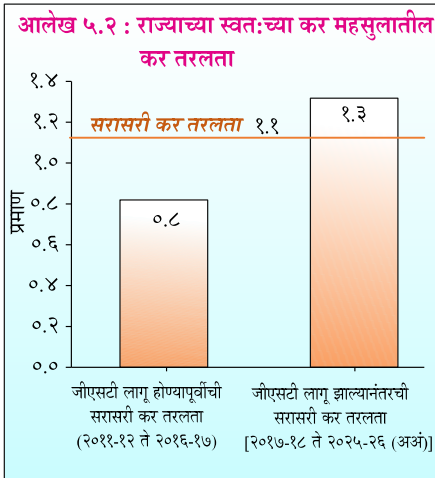
आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.४ निवडक राज्यांकरिता सन २०२४-२५ (सुअं) नुसार स्वतःचा कर महसूल, महसुली जमा व महसुली खर्च

राज्य	स्वतःचा कर महसूल		महसुली जमा		महसुली खर्च	
	रक्कम (₹ कोटी)	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	रक्कम (₹ कोटी)	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	रक्कम (₹ कोटी)	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी
आंध्र प्रदेश	९४,९६७	६.०	१,७६,०३१	११.०	२,२४,३४३	१४.१
बिहार	५४,३००	५.६	२,४४,४४३	२५.०	२,८१,२३०	२८.८
छत्तीसगड	४६,२००	८.१	१,२१,२००	२१.३	१,२८,४०६	२२.६
गुजरात	१,४७,६२६	५.५	२,३१,५३२	८.७	२,१०,१८१	७.९
कर्नाटक	१,८०,३६८	६.३	२,५७,८०१	८.९	२,८३,९२८	९.८
मध्य प्रदेश	९६,११६	६.४	२,६२,००९	१७.४	२,६०,९८३	१७.४
महाराष्ट्र	३,६७,४६७	८.०	५,३६,४६३	११.६	५,६२,९९९	१२.२
राजस्थान	१,२०,४७८	७.१	२,६२,६१८	१५.४	२,९४,५५७	१७.३
तामिळनाडू	१,९२,७५२	६.२	२,९३,९०६	९.५	३,४०,३७४	११.०
तेलंगणा	१,२९,४०७	८.०	२,०२,१०८	१२.५	१,९६,२१९	१२.२
उत्तर प्रदेश	२,०८,९५५	७.६	५,४७,६०७	१९.९	४,८८,५९८	१७.८
पश्चिम बंगाल	९९,८६३	५.५	२,२७,५९१	१२.५	२,७०,८५२	१४.९

आधार : भारतीय रिझर्व बँक

५.४.३ राज्य स्वतःच्या कर महसुलाच्या बाबतीत बॉयन्ट असून सन २०११-१२ ते २०२५-२६ (अअं) या कालावधीत स्वतःच्या कर महसुलातील कर तरलता एकपेक्षा अधिक होती (१.१). अर्थात, स्थूल राज्य उत्पन्नामधील वाढीच्या तुलनेत राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलात सरासरी १० टक्क्यांहून अधिक वाढ होत आहे.

केंद्रीय करांतील हिस्सा

५.५ केंद्रीय करांतील हिस्सा व अनुदाने हे केंद्रीय हस्तांतरणाचे दोन महत्वाचे घटक असून वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार केंद्र शासनाद्वारे वितरीत केले जाते. सोळाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यांना प्राप्त होणारा केंद्रीय करांतील निव्वळ हिस्सा ४१.० टक्के आहे. पंधराव्या आणि सोळाव्या वित्त आयोगाने केंद्रीय करांमध्ये प्रत्येक राज्याचा हिस्सा निश्चित करण्यासाठी निकषनिहाय भारांक तक्ता ५.५ मध्ये दिले आहे.

तक्ता ५.५ पंधराव्या आणि सोळाव्या वित्त आयोगाने केंद्रीय करांमध्ये प्रत्येक राज्याचा हिस्सा निश्चित करण्यासाठी निकषनिहाय भारांक

निकष	१५ वा वित्त आयोग		१६ वा वित्त आयोग	
	२०२१-२२ ते २०२५-२६	२०२६-२७ ते २०३०-३१	२०२६-२७ ते २०३०-३१	२०३०-३१
लोकसंख्या (२०११)	१५.०	१७.५		
उत्पन्नातील अंतर/ दरडोई स्थूल राज्य उत्पन्नातील अंतर	४५.०	४२.५		
क्षेत्रफळ	१५.०	१०.०		
वने आणि पारिस्थितिकी/ वने	१०.०	१०.०		
लोकसंख्याशास्त्राधारित कामगिरी	१२.५	१०.०		
कर आणि राजकोषीय प्रयत्न	२.५	--		
स्थूल देशांतर्गत उत्पन्नातील वाटा	--	१०.०		
एकूण	१००.०	१००.०		

आधार : १५ व १६ व्या वित्त आयोगाचे अहवाल

५.५.१ सोळाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार एकूण केंद्रीय करांतील ६.४४१ टक्के हिस्सा राज्याला वित्त आयोगाच्या संदर्भ कालावधीत (२०२६-२७ ते २०३०-३१) अनुज्ञेय आहे. चौदाव्या, पंधराव्या व सोळाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार निवडक राज्यांकरिता केंद्रीय करांतील हिस्सा तक्ता ५.६ मध्ये दिला आहे.

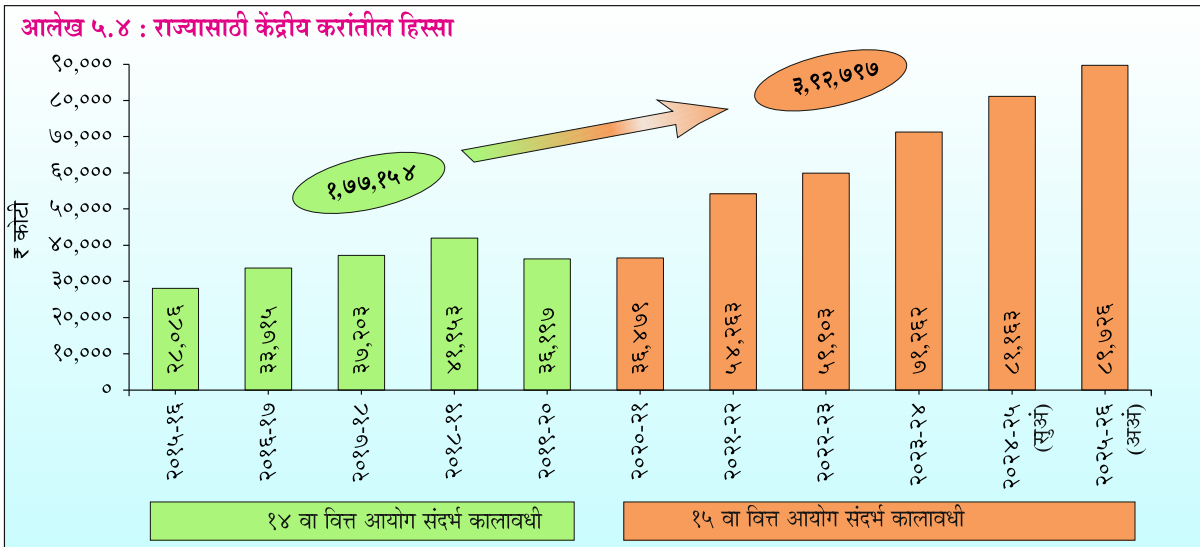
तक्ता ५.६ चौदाव्या, पंधराव्या व सोळाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार निवडक राज्यांकरिता केंद्रीय करांतील हिस्सा

(टक्के)

राज्य	१४ वा वित्त आयोग		१५ वा वित्त आयोग		१६ वा वित्त आयोग	
	२०१०-११ ते २०१४-१५		२०२०-२१	२०२१-२२ ते २०२५-२६		२०२६-२७ ते २०३०-३१
आंध्र प्रदेश	४.३०५		४.१११	४.०४७		४.२१७
बिहार	९.६६५		१०.०६१	१०.०५८		९.९४८
छत्तीसगड	३.०८०		३.४१८	३.४०७		३.३०४
गुजरात	३.०८४		३.३९८	३.४७८		३.७५५
कर्नाटक	४.७१३		३.६४६	३.६४७		४.१३१
मध्य प्रदेश	७.५४८		७.८८६	७.८५०		७.३४७
महाराष्ट्र	५.५२१		६.१३५	६.३१७		६.४४१
राजस्थान	५.४९५		५.९७९	६.०२६		५.९२६
तामीळनाडू	४.०२३		४.१८९	४.०७९		४.०९७
तेलंगणा	२.४३७		२.१३३	२.१०२		२.१७४
उत्तर प्रदेश	१७.९५९		१७.९३१	१७.९३९		१७.६१९
पश्चिम बंगाल	७.३२४		७.५१९	७.५२३		७.२१५

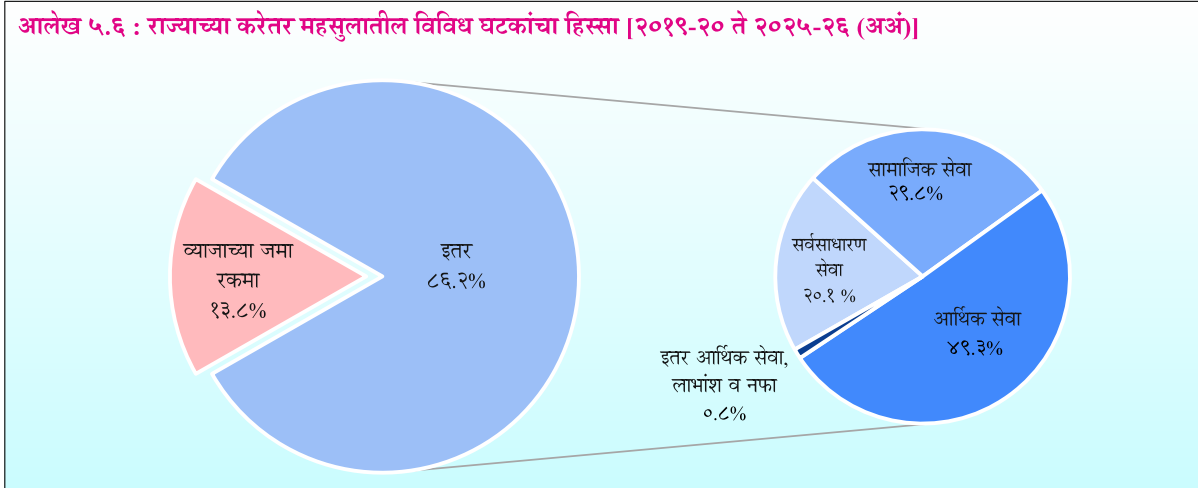
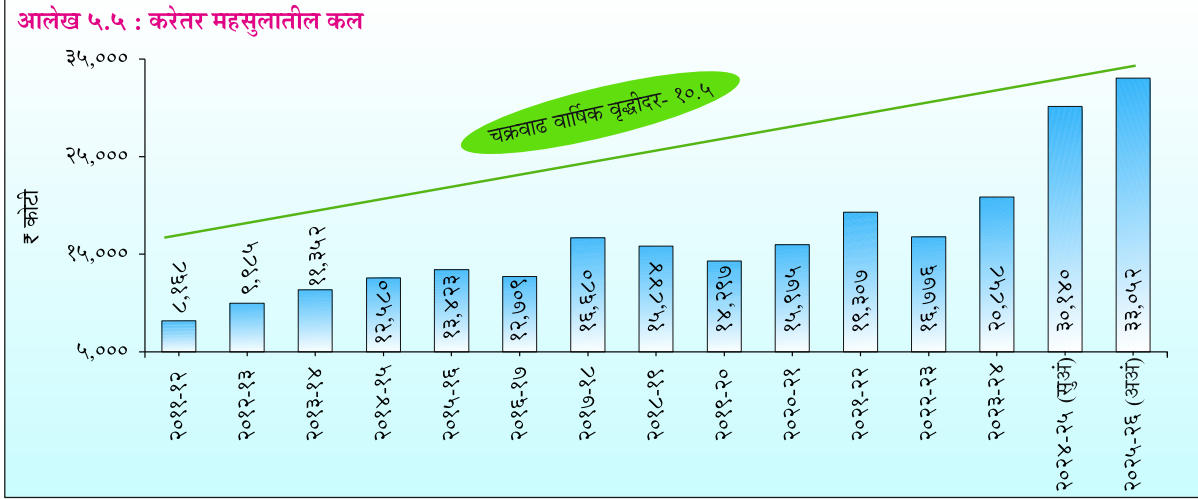
आधार : १४, १५ व १६ व्या केंद्रीय वित्त आयोगाचे अहवाल

५.५.२ सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजांनुसार केंद्रीय करांतील हिश्यात मागील वर्षीच्या तुलनेत १०.६ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. केंद्रीय करात निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कराचे सर्वाधिक योगदान (३७.३) अपेक्षित असून त्याखालोखाल केंद्रीय वस्तु व सेवा कर (२९.२ टक्के) व निगम कर (२८.० टक्के) यांचे योगदान अपेक्षित आहे. चौदाव्या व पंधराव्या वित्त आयोगाच्या संदर्भ कालावधीमध्ये चक्रवाढ वार्षिक वृद्धीदरानुसार केंद्रीय करांतील हिश्यात सन २०१५-१६ मध्ये ₹ २८,०८६ कोटी वरून सन २०२५-२६ (अं.) मध्ये ₹ ८९,७२६ कोटी पर्यंत १२.३ टक्के वाढ अपेक्षित आहे.

करेतर महसूल

५.६ करेतर महसुलात व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा तसेच सर्वसाधारण सेवा, सामाजिक सेवा, आर्थिक व वित्तीय सेवांपासून जमा झालेल्या महसुलाचा समावेश होतो. सन २०२५-२६ (अं) नुसार करेतर महसुलात मागील वर्षाच्या तुलनेत ९.७ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. करेतर महसुलात सन २०२५-२६ (अं) नुसार आर्थिक सेवांपासून मिळणाऱ्या महसुलाचे योगदान सर्वाधिक (५१.७ टक्के) अपेक्षित असून त्याखालोखाल सामाजिक सेवा (२०.४ टक्के) व सर्वसाधारण सेवा (१७.५ टक्के) यांचे योगदान अपेक्षित आहे.

भारत सरकारकडून प्राप्त होणारी सहायक अनुदाने

५.७ राज्यांचे स्वतःचे कर उत्पन्न, करेतर महसूल व केंद्रीय करांतील हिस्सा विचारात घेऊनही उद्धवणाऱ्या महसुली तुटीचे निराकरण करणेकरिता भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ मधील तरतुदींच्या अनुषंगाने वित्त आयोगाद्वारे राज्यांना सहायक अनुदाने उपलब्ध करून देणेबाबत शिफारस करण्यात येते.

५.७.१ भारत सरकारकडून प्राप्त होणाऱ्या अनुदानांमध्ये (i) केंद्र पुरस्कृत योजना अनुदाने, (ii) केंद्रीय वित्त आयोगाच्या शिफारशी नुसार अनुदाने, (iii) घटनात्मक तरतुदीनुसार अनुदाने व (iv) इतर अनुदाने यांचा समावेश होतो. पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सन २०२१-२२ ते २०२५-२६ या पाच वर्षांच्या संदर्भ कालावधीत राज्याला ₹ ७०,३७५ कोटी अनुदान प्राप्त होणे अपेक्षित आहे. सन २०२५-२६ (अं) नुसार भारत सरकारकडून प्राप्त होणाऱ्या अनुदानात मागील वर्षाच्या तुलनेत १२.४ टक्के घट अपेक्षित आहे. 'वस्तू व सेवा कर (राज्य भरपाई) अधिनियम, २०१७' मधील तरतुदीनुसार राज्यांना महसुलात होणाऱ्या नुकसानीपोटी भारत सरकारकडून भरपाई अनुज्ञेय आहे. भरपाई पोटी अनुज्ञेय असलेल्या एकूण ₹ १,२२,३८१ कोटी रकमेपैकी संपूर्ण रक्कम राज्यास प्राप्त झालेली आहे. भारत सरकारकडून राज्यास हस्तांतरीत वित्तीय संसाधनांचा तपशील तक्ता ५.७ आणि भारत सरकारकडून निवडक राज्यांना हस्तांतरीत वित्तीय संसाधनांचा तपशील तक्ता ५.८ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.७ भारत सरकारकडून राज्यास हस्तांतरीत वित्तीय संसाधनांचा तपशील

(₹ कोटी)

तपशील	१४ वा वित्त आयोग					१५ वा वित्त आयोग					
	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२५-२६ (अअं)
केंद्रीय करांतील हिस्सा	२८,०८६	३३,७१५	३७,२०३	४१,९५३	३६,१९७	३६,४७९	५४,२६३	५९,९०३	७१,२६२	८१,१६३	८९,७२६
भारत सरकारकडून प्राप्त अनुदाने	१६,८९९	२१,६५३	२१,८२३	३३,६६२	४३,७२५	५२,७३३	३८,७६०	५१,४१४	३६,०४५	५७,६९२	५०,५११
कर्जे व अग्रिमे	५८४	६२७	१६८	३३९	९३७	१४,९९६	१८,६२५	१०,२३६	१०,६४६	१६,६९२	११,३६९
एकूण	४५,५६९	५६,९९५	५९,१९४	७५,९५४	८०,८५९	१,०४,२०८	१,११,६४८	१,२१,५५३	१,१७,९५३	१,५५,५४७	१,५१,६०६

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.८ भारत सरकारकडून निवडक राज्यांना हस्तांतरीत वित्तीय संसाधनांचा तपशील

(₹ कोटी)

राज्य	केंद्रीय करांतील हिस्सा		भारत सरकारकडून प्राप्त अनुदाने		कर्जे व अग्रिमे		एकूण	
	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)
आंध्र प्रदेश	४५,७११ (४.०)	५२,०८० (४.०)	३४,७०२ (६.६)	२१,९६६ (३.२)	५,०११ (३.५)	१६,२४४ (८.१)	८५,४४४ (४.७)	९०,२९१ (४.१)
बिहार	१,१३,६०४ (१०.१)	१,२९,४३५ (१०.०)	२६,१२५ (४.९)	५३,३८२ (७.८)	१०,६७२ (७.५)	१२,९२१ (६.५)	१,५०,४०१ (८.४)	१,९५,७३८ (९.०)
छत्तीसगड	३८,४८२ (३.४)	४४,००० (३.४)	११,०९२ (२.१)	१३,५०० (२.०)	३,७९१ (२.७)	६,८०० (३.४)	५३,३६५ (३.०)	६४,३०० (३.०)
गुजरात	३९,२८४ (३.५)	४४,७५८ (३.५)	२५,५५७ (४.८)	१८,८४० (२.७)	५,४९० (३.९)	१३,००० (६.५)	७०,३३१ (३.९)	७६,५९८ (३.५)
कर्नाटक	४१,१९३ (३.६)	४६,९३३ (३.६)	१५,५२८ (२.९)	१६,००० (२.३)	५,९४६ (४.२)	६,८५५ (३.४)	६२,६६६ (३.५)	६९,७८८ (३.२)
मध्य प्रदेश	८८,६६५ (७.८)	१,०१,०२० (७.८)	३४,७११ (६.६)	४२,९७७ (६.२)	१५,०७२ (१०.६)	१५,३०० (७.७)	१,३८,४४८ (७.७)	१,५९,२९८ (७.३)
महाराष्ट्र	७१,२६२ (६.३)	८१,१६३ (६.३)	३६,०४५ (६.८)	५७,६९२ (८.४)	१०,६४६ (७.५)	१६,६९२ (८.४)	१,१७,९५३ (६.६)	१,५५,५४७ (७.१)
राजस्थान	६८,०६३ (६.०)	७७,५४८ (६.०)	२२,४४८ (४.३)	३७,६७५ (५.५)	१०,९५९ (७.७)	१३,४४० (६.७)	१,०१,४७० (५.६)	१,२८,६६२ (५.९)
तामिळनाडू	४६,०७२ (४.१)	५२,४९२ (४.१)	२५,३४२ (४.८)	२०,५३८ (३.०)	१४,९९५ (१०.५)	१०,७२५ (५.४)	८६,४०९ (४.८)	८३,७५५ (३.८)
तेलंगणा	२३,७४२ (२.१)	२७,०५० (२.१)	९,९३४ (१.९)	१९,८३६ (२.९)	१,९४८ (१.४)	२,५०० (१.३)	३५,६२४ (२.०)	४९,३८६ (२.३)
उत्तर प्रदेश	२,०२,६२० (१७.९)	२,३०,८५५ (१७.९)	५५,८०३ (१०.६)	९४,३९० (१३.७)	१९,७५४ (१३.९)	२१,५३९ (१०.८)	२,७८,१७६ (१५.५)	३,४६,७८३ (१५.९)
पश्चिम बंगाल	८४,९७२ (७.५)	९६,०१० (७.५)	२२,०७२ (४.२)	२८,४३१ (४.१)	७,९५२ (५.६)	१५,११० (७.६)	१,१४,९९६ (६.४)	१,३९,५५१ (६.४)
अखिल भारत	११,२९,७६१	१२,८८,५३४	५,२७,९३१	६,८८,१०४	१,४२,५१८	१,९९,६१०	१८,००,२१०	२१,७६,२४८

टीप : केंद्रातील आकडे अखिल भारताच्या एकूण आकडेवारीशी टक्केवारी दर्शवितात.

आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार : भारतीय रिझर्व बँक

५.७.२ पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यांना ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता सन २०२१-२२ व २०२२-२३ करिता ६७:३३ या प्रमाणात तर सन २०२३-२४ व २०२४-२५ करिता ६६:३४ या प्रमाणात आणि सन २०२५-२६ करिता ६५:३५ या प्रमाणात अनुदाने प्राप्त होणे अपेक्षित आहे. ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता मूलभूत अनुदाने (मुक्त) व बद्ध अनुदाने यांचे प्रमाण ४०:६० आहे. नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे दशलक्ष व त्यापेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेली शहरे आणि दशलक्षपेक्षा कमी लोकसंख्या असलेली शहरे असे दोन गटांत वर्गीकरण करण्यात आले आहे. दशलक्षपेक्षा कमी लोकसंख्या असलेल्या शहरांना मूलभूत अनुदाने (मुक्त) व बद्ध अनुदाने ४०:६० या प्रमाणात प्राप्त होणे अपेक्षित आहे. दशलक्ष व जास्त लोकसंख्या

असलेल्या शहरांमधील परिसर हवेची गुणवत्ता, नागरी भागातील पेयजल पुरवठा, स्वच्छता व घनकचरा व्यवस्थापन या बाबींमधील कामगिरीशी निगडित अनुदान 'दशलक्ष व जास्त लोकसंख्या असलेल्या शहरांकरिताच्या आव्हान निधी' मधून त्या शहरांना प्राप्त होणे अपेक्षित आहे.

५.७.३ पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्य आपत्ती जोखीम व्यवस्थापन निधीतील केंद्र व राज्य हिश्याचे प्रमाण ७५:२५ आहे. त्यानुसार भारत सरकारकडून संदर्भ कालावधीत राज्याला ₹ १७,८०३ कोटी अनुदान प्राप्त होणे अपेक्षित आहे, ज्यापैकी पहिल्या चार वर्षात राज्याला ₹ १३,८८७ कोटी निधी प्राप्त झाला. पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार प्राप्त सहायक अनुदाने व झालेला खर्च तक्ता ५.९ मध्ये देण्यात आला आहे.

तक्ता ५.९ पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार प्राप्त सहायक अनुदाने व झालेला खर्च

(₹ कोटी)

तपशील	२०२१-२२		२०२२-२३		२०२३-२४		२०२४-२५	
	प्राप्त	खर्च	प्राप्त	खर्च	प्राप्त	खर्च	प्राप्त	खर्च
१. पंचायत राज संस्था	४,२६७.१६	४,२६७.१६	३,६९६.७१	३,७६८.७१	३,६२९.२०	३,६२९.२०	३,१६९.७१	२,२१८.८०
१. मूलभूत अनुदाने (मुक्त)	१,७२२.८०	१,७२२.८०	१,४७६.९३	१,४७६.९३	१,४५१.६९	१,४५१.६९	१,२६७.८८	९२५.५५
२. बद्ध अनुदाने	२,५४४.३६	२,५४४.३६	२,२१९.७८	२,२९१.७८	२,१७७.५१	२,१७७.५१	१,९०१.८३	१,२९३.२५
२. नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था	२,१२१.००	२,१२०.४०	२,१४४.५४	२,१४४.३४	५३९.२८	५३९.२८	०.००	०.००
१. दशलक्ष व त्यापेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेली शहरे, त्यापैकी,	१,१९९.००	१,१९९.००	१,१८१.६४	१,१८१.६४	०.००	०.००	०.००	०.००
अ. परिसर हवा	४००.००	४००.००	३२१.००	३२१.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ब. परिसर हवा गुणवत्तेकरिता प्रोत्साहनपर अनुदान	०.००	०.००	४१.३४	४१.३४	०.००	०.००	०.००	०.००
क. स्वच्छता व घन कचरा व्यवस्थापन	७९९.००	७९९.००	८१९.३०	८१९.३०	०.००	०.००	०.००	०.००
२. दशलक्षपेक्षा कमी लोकसंख्या असलेली शहरे, त्यापैकी,	९२२.००	९२१.४०	९६२.९०	९६२.७०	५३९.२८	५३९.२८	०.००	०.००
अ. मूलभूत अनुदाने (मुक्त)	३६८.८०	३६८.२०	३८२.२०	३८२.००	२१५.७१	२१५.७१	०.००	०.००
ब. बद्ध अनुदाने	५५३.२०	५५३.२०	५८०.७०	५८०.७०	३२३.५७	३२३.५७	०.००	०.००
३. स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता आरोग्यसंबंधी अनुदान (ग्रामीण व नागरी)	१,३३०.७१	१,३३०.७१	५५६.६८	५५६.६८	५३६.०५	५३६.०५	५७२.२९	५७२.२९
४. राज्य आपत्ती जोखीम व्यवस्थापन निधी (केंद्रीय हिस्सा)	३,२२२.००	२,५७७.६०	३,३८३.००	२,३०४.९९	३,५५२.००	२,०३०.२०	३,७२९.९५	३,१३२.३२
अ. राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधी	२,५७७.६०	२,५७७.६०	२७०६.४०	२३०४.९९	२,८४१.६०	२,०१९.५९	२,९८४.००	२,९९७.३७
ब. राज्य आपत्ती निवारण निधी	६४४.४०	०.००	६७६.६०	०.००	७१०.४०	१०.६१	७४५.९५	१३४.९५

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सोळाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार, सन २०२६-२७ ते २०३०-३१ या पाच वर्षांच्या संदर्भ कालावधीत राज्याला पुढील प्रकारे अनुदान प्राप्त होणे अपेक्षित आहे:

- स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि आपत्ती व्यवस्थापनासाठी एकूण ₹ १,०९,२३९ कोटी
- ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना ६०:४० तर मूलभूत आणि कामगिरीवर आधारित अनुदान ८०:२० या प्रमाणात
- आपत्ती व्यवस्थापनासाठी केंद्र आणि राज्य यांच्यामध्ये ७५:२५ या प्रमाणात एकूण ₹ २९,६१९ कोटीचे अनुदान

प्रत्यक्ष महसुली जमा

५.८ सन २०२५-२६ मध्ये डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली जमा आणि कर महसूल सन २०२५-२६ (अअं) च्या अनुक्रमे ६६.२ टक्के व ७०.१ टक्के होते. डिसेंबर २०२५ अखेर राज्य वस्तू व सेवा कर आणि विक्री, व्यापार, इत्यादीपासूनचा महसूल अर्थसंकल्पीय अंदाजांच्या अनुक्रमे ७६.२ टक्के व ६१.० टक्के होता. डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली जमा तक्ता ५.१० मध्ये दिली आहे.

महसुली खर्च

५.९ सन २०२५-२६ (अअं) नुसार एकूण खर्चात महसुली खर्चाचा हिस्सा ८०.१ टक्के अपेक्षित आहे. महसुली खर्चात विकास खर्चाचा हिस्सा ६६.७ टक्के अपेक्षित आहे. सामाजिक सेवांवर (शिक्षण, पाणीपुरवठा, आरोग्य व कुटुंब कल्याण, इत्यादी) होणाऱ्या खर्चाचा विकास खर्चातील हिस्सा ६१.६ टक्के तर एकूण महसुली खर्चातील हिस्सा ४१.१ टक्के अपेक्षित आहे. महसुली खर्चाचा तपशील तक्ता ५.११ मध्ये दिला आहे. महसुली व भांडवली लेखावरील विकास व विकासेतर खर्चाचा तपशील परिशिष्ट ५.३ मध्ये दिला आहे.

५.९.१ सन २०२५-२६ (अअं) नुसार वेतन, निवृत्तीवेतन आणि व्याज यांवरील अनिवार्य खर्चाचा हिस्सा महसुली खर्चामध्ये ५१.५ टक्के तर महसुली जमेच्या ५५.७ टक्के अपेक्षित आहे. घटकनिहाय महसुली खर्चाचा तपशील तक्ता ५.१२ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१० डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली जमा

(₹ कोटी)		
बाब	२०२४-२५	२०२५-२६
अ) कर महसूल (१ + २)	३,००,२४८	३,३४,५०३
१) स्वतःचा कर महसूल (१ ते १०)	२,४३,४२१	२,६९,०२४
१. विक्री, व्यापार, इत्यादीवरील कर	४१,३२४	४२,९२४
२. राज्य वस्तू व सेवा कर	१,१९,५५०	१,३४,२०५
३. मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	४०,८८९	४४,२१६
४. राज्य उत्पादन शुल्क	१७,५३७	२०,२३९
५. विजेवरील कर व शुल्क	८,०७९	११,६६९
६. जमीन महसूल	२,७१६	१,८७५
७. वाहनांवरील कर	९,८८०	१०,९९५
८. उत्पन्न व खर्चावरील इतर कर	२,०६६	२,१२५
९. माल व प्रवासी कर	३४५	१०
१०. विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	१,०३६	७६६
२) केंद्रीय करांतील हिस्सा	५६,८२७	६५,४७९
ब) करेतर महसूल (१ + २)	३४,८५१	३७,०७३
१) करेतर महसूल (केंद्रीय अनुदाने वगळून)	१४,९२२	१५,२११
२) भारत सरकारकडून प्राप्त अनुदाने	१९,९२९	२१,८६१
एकूण (अ+ब)	३,३५,०९९	३,७१,५७६

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार : प्रधान महालेखापाल यांचे कार्यालय (महाराष्ट्र), भारत सरकार

तक्ता ५.११ महसुली खर्चाचा तपशील

(₹ कोटी)			
वर्ष	विकास	विकासेतर	एकूण
२०१९-२०	२,००,२५५	१,००,०५०	३,००,३०५
२०२०-२१	२,०६,७५६	१,०३,८५४	३,१०,६१०
२०२१-२२	२,२७,९४१	१,२१,७४५	३,४९,६८६
२०२२-२३	२,७७,०२४	१,३०,५९१	४,०७,६१४
२०२३-२४	३,०४,४७६	१,३९,८७५	४,४४,३५०
२०२४-२५ (सुअं)	३,९९,८९३	१,६३,१०६	५,६२,९९९
२०२५-२६ (अअं)	४,०४,७१८	२,०२,१३६	६,०६,८५५

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.१२ घटकनिहाय महसुली खर्चाचा तपशील

(₹ कोटी)							
वर्ष	वेतन व मजुरी#	निवृत्ती वेतन	व्याज	अर्थसहाय्य	सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	इतर	एकूण महसुली खर्च
२०१९-२०	१,००,८०६ (३३.६)	३६,०८० (१२.०)	३३,५६१ (११.२)	२८,३८६ (९.५)	६९,८२९ (२३.२)	३१,६४३ (१०.५)	३,००,३०५ (१००.०)
२०२०-२१	९९,६११ (३२.१)	४१,१९४ (१३.३)	३६,९७० (११.९)	४०,८६२ (१३.१)	६८,९२९ (२२.२)	२३,०४४ (७.४)	३,१०,६१० (१००.०)
२०२१-२२	१,०७,७७६ (३०.८)	४९,११५ (१४.०)	४०,१५८ (११.५)	२९,१३७ (८.३)	८३,२५४ (२३.८)	४०,२४६ (११.६)	३,४९,६८६ (१००.०)
२०२२-२३	१,२४,३२५ (३०.५)	५४,५७२ (१३.४)	४१,६८९ (१०.२)	४३,१५९ (१०.६)	१,००,१९६ (२४.६)	४३,६७३ (१०.७)	४,०७,६१४ (१००.०)
२०२३-२४	१,३४,०५४ (३०.२)	५६,६०२ (१२.७)	४५,६५२ (१०.३)	४८,०५४ (१०.८)	१,१३,३०६ (२५.५)	४६,६८२ (१०.५)	४,४४,३५० (१००.०)
२०२४-२५ (सुअं)	१,४६,०३७ (२५.९)	६०,०३८ (१०.७)	५४,६८७ (१०.७)	६०,६२३ (१०.८)	१,७८,०९४ (३१.६)	६३,५२० (११.३)	५,६२,९९९ (१००.०)
२०२५-२६ (अअं)	१,७२,७६० (२८.५)	७५,१३७ (१२.४)	६४,६५९ (१०.७)	५८,५२८ (९.६)	१,७०,५४६ (२८.१)	६५,२२५ (१०.७)	६,०६,८५५ (१००.०)

टीप : कंसातील आकडे महसुली खर्चाशी टक्केवारी दर्शवितात आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सहायक अनुदाने (वेतन) समाविष्ट

अर्थसहाय्ये

५.१० सन २०२५-२६ (अं) नुसार अर्थसहाय्यांवरील एकूण खर्च ₹ ५८,५२८ कोटी अपेक्षित आहे. सन २०२५-२६ (अं) नुसार महत्वाच्या निवडक अर्थसहाय्यांचा तपशील तक्ता ५.१३ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१३ सन २०२५-२६ (अं) नुसार महत्वाच्या निवडक अर्थसहाय्यांचा तपशील

तपशील	रक्कम (₹ कोटी)
कृषीपंप ग्राहकांना वीज दर सवलत (सर्वसाधारण) (कार्यक्रम)	१५,०००
एकत्रित प्रोत्साहन योजनेतर्गत प्रोत्साहनपर रक्कम (अनिवार्य)	६,४००
नमो शेतकरी महासन्मान निधी योजना (१०० टक्के राज्य योजना) (कार्यक्रम)	६,०६०
प्रधानमंत्री पीक विमा योजनेतर्गत विम्याच्या हप्त्यासाठी अर्थसहाय्य (अनिवार्य)	५,०००
प्रधानमंत्री आवास योजना (ग्रामीण) (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) (कार्यक्रम)	३,३२३
आस्थापना- परिवहन आयुक्त (अनिवार्य)	२,५००
प्रधानमंत्री आवास योजना (ग्रामीण) (राज्य हिस्सा ४० टक्के) (कार्यक्रम)	२,२१५

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रत्यक्ष महसुली खर्च

५.११ सन २०२५-२६ मध्ये डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली खर्च अर्थसंकल्पीय अंदाजांच्या ६०.० टक्के तर विकास खर्च अर्थसंकल्पीय अंदाजांच्या ६२.० टक्के होता. एकूण प्रत्यक्ष विकास खर्चात सामाजिक सेवांवर झालेला खर्च ६७.० टक्के होता. डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली खर्चाचा तपशील तक्ता ५.१४ मध्ये दिला आहे.

भांडवली जमा

५.१२ भांडवली जमेमध्ये (i) राज्याचे देशांतर्गत ऋण आणि भारत सरकारकडील कर्जे व आगाऊ रकमा हे सरकारी ऋण लेखे (ii) राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली), (iii) लोकलेख्याच्या निव्वळ जमा रकमा आणि (iv) इतर निव्वळ भांडवली जमा जसे की, आंतरराज्यीय तडजोड, आकस्मिकता निधी व त्याचे विनियोजन, इत्यादी बाबींचा समावेश होतो. सन २०२५-२६ (अं) नुसार एकूण जमेमध्ये भांडवली जमेचा हिस्सा २५.९ टक्के अपेक्षित आहे. देशांतर्गत ऋण हा भांडवली जमेचा प्रमुख घटक असून ते ₹ १,४४,०३४ कोटी (भांडवली जमेच्या ७३.४ टक्के) अपेक्षित आहे. भांडवली जमेचा तपशील तक्ता ५.१५ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१४ डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली खर्चाचा तपशील

बाब	२०२४-२५	२०२५-२६
१. विकास खर्च		
अ. सामाजिक सेवा	१,३६,३२१	१,६८,१९१
ब. आर्थिक सेवा	४२,०५१	५४,७५७
क. स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि पंचायत राज संस्थांना सहायक अनुदाने व अंशदाने	२५,३०९	२७,९८३
एकूण (अ + ब + क)	२,०३,६८१	२,५०,९३०
२. विकासेतर खर्च		
अ. सर्वसाधारण सेवा	७१,७११	७६,४९१
ब. व्याज प्रदाने व ऋण सेवा	३४,९८८	३६,९९२
एकूण (अ + ब)	१,०६,६९९	१,१३,४८२
३. एकूण महसुली खर्च (१ + २)	३,१०,३८०	३,६४,४१२

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : प्रधान महालेखापाल यांचे कार्यालय (महाराष्ट्र), भारत सरकार

तक्ता ५.१५ भांडवली जमेचा तपशील

वर्ष	सरकारी ऋण लेख्याकडून जमा	राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली)	इतर भांडवली जमा (निव्वळ)	लोकलेखा (निव्वळ)	एकूण
२०१९-२०	५७,१५३	१,६१५	(-१,०००)	३२,९५१	८२,७१९
२०२०-२१	१,१८,५१६	१,६१२	९,०००	(-५,३७४)	१,२३,७५४
२०२१-२२	९०,५८७	१,१७९	०	१७,३२५	१,०९,०९१
२०२२-२३	९४,७०२	६४३	०	४,९२३	१,००,२६८
२०२३-२४	१,२५,९८८	७४२	०	१४,८७२	१,४१,६०२
२०२४-२५ (सुअं)	१,६९,१३८	२,६९३	०	२८,३०६	१,९२,१३७
२०२५-२६ (अं)	१,५५,४०३	२,८२२	०	३७,९३६	१,९६,१६१

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

भांडवली खर्च

५.१३ सन २०२५-२६ (अं) नुसार एकूण खर्चातील भांडवली खर्चाचा हिस्सा १९.९ टक्के अपेक्षित आहे. एकूण भांडवली खर्चापैकी सर्वात जास्त खर्च आर्थिक सेवांवर (७४.१ टक्के) अपेक्षित असून आर्थिक सेवांपैकी रस्ते व पूल बांधणी यावर सर्वाधिक (४६.८ टक्के) खर्च अपेक्षित आहे. भांडवली खर्चाचा तपशील तक्ता ५.१६ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१६ भांडवली खर्चाचा तपशील

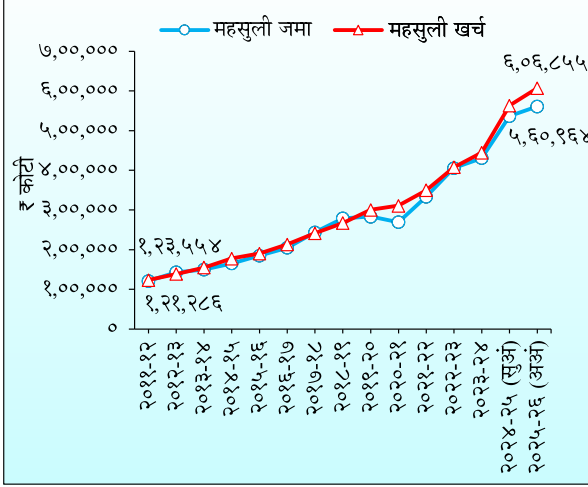
(₹ कोटी)

वर्ष	विकास	विकासेतर	एकूण
२०१९-२०	३८,३८५	३९,९७६	७८,३६१
२०२०-२१	३२,०२९	५९,०८७	९१,११५
२०२१-२२	४९,१०६	३६,०३३	८५,१४०
२०२२-२३	६६,३०८	४४,९९५	१,११,३०३
२०२३-२४	७७,५४८	४०,८१७	१,१८,३६४
२०२४-२५ (सुअं)	१,०९,०३१	५७,२४६	१,६६,२७७
२०२५-२६ (अं)	९३,१६६	५७,५५६	१,५०,७२१

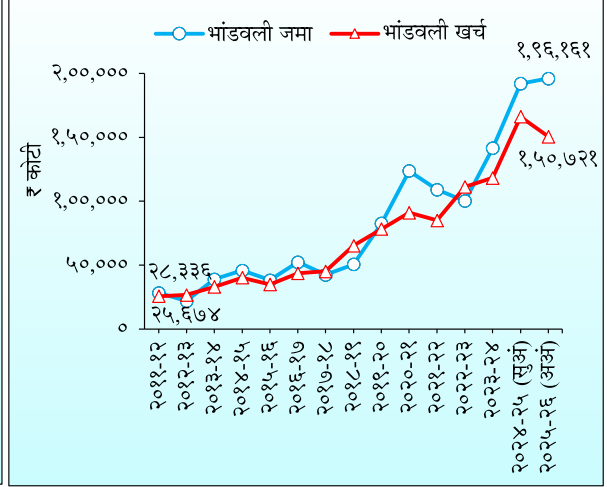
टोप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

आलेख ५.७ : महसुली जमा व महसुली खर्च

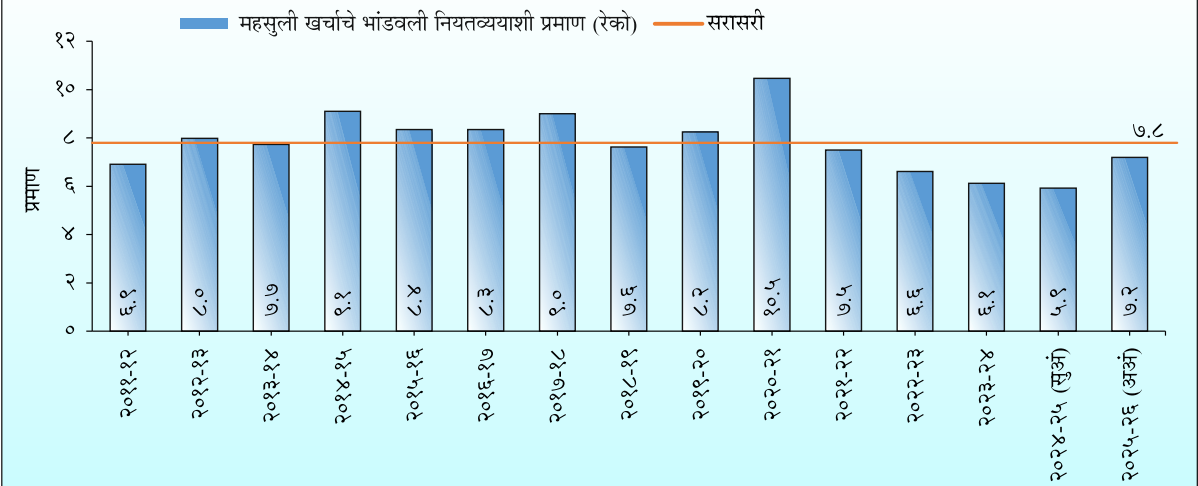

आलेख ५.८ : भांडवली जमा व भांडवली खर्च

५.१४ महसुली खर्चाचे भांडवली नियतव्ययाशी प्रमाण (रेको) हा एक निर्देशक आहे जो शासनाच्या महसुली खर्चाची भांडवली मालमत्तेवरील खर्चाशी तुलना करतो. हा निर्देशक शासनाच्या दैनंदिन परिचालन खर्च आणि दीर्घकालीन गुंतवणूकीमधील संतुलनाचे मूल्यांकन करतो. सन २०२५-२६ (अं) वगळता, कोवीड काळानंतर हा निर्देशक सातत्याने कमी होत असून राज्याने भांडवली मालमत्तेच्या निर्मितीला तसेच एकूण खर्चाच्या गुणवत्तेत सुधारणा करण्यास प्राधान्य दिले असल्याचे सूचित करते. खर्चाच्या गुणवत्तेत झालेल्या सुधारणांचा अर्थव्यवस्थेवर अनेक पटींनी परिणाम होतो.

आलेख ५.९ : महसुली खर्चाचे भांडवली नियतव्ययाशी प्रमाण (रेको)

आर्थिक व उद्देशानुसार राज्य अर्थसंकल्पाचे वर्गीकरण

५.१५ अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय दरवर्षी स्थूल राज्य उत्पन्नाचे अंदाज तयार करते ज्यामध्ये 'सार्वजनिक प्रशासन व संरक्षण' या क्षेत्राचे अंदाज समाविष्ट असतात. 'सार्वजनिक प्रशासन व संरक्षण' या क्षेत्रात राज्य शासन, स्थानिक स्वराज्य संस्था व राज्यातील स्वायत्त संस्थांचा समावेश होतो. यासंदर्भात, राज्य अर्थव्यवस्थेत 'सार्वजनिक प्रशासन व संरक्षण' या क्षेत्रात होणारी स्थूल मूल्यवृद्धी, भांडवल निर्मिती इत्यादीचे अंदाज तयार करण्यासाठी राज्य अर्थसंकल्पाचे विश्लेषण करणे अत्यावश्यक आहे.

५.१५.१ राज्य अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरण ही अशी प्रक्रिया आहे ज्यामध्ये राज्याच्या अर्थव्यवस्थेतील प्रमुख क्षेत्रांशी असलेल्या संबंधानुसार अर्थसंकल्पीय तरतूदीचे पुनर्वर्गीकरण करून जमा व खर्चाचे समुच्छे निश्चित केले जातात. राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार यांच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार राज्य अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरण करण्यात येते. आर्थिक वर्गीकरणात प्रत्येक अर्थसंकल्पीय व्यवहाराचे त्याच्या आर्थिक स्वरूपानुसार पुनर्वर्गीकरण केले जाते, तर उद्देशानुसार करण्यात येणाऱ्या वर्गीकरणामध्ये विशिष्ट उद्देशावर होणारा खर्च दर्शविला जातो. राज्य अर्थसंकल्पाचे आर्थिक आणि उद्देशानुसार करण्यात येणाऱ्या वर्गीकरणाद्वारे विविध क्षेत्रांमधील सरकारच्या खर्चाचे अर्थपूर्ण चित्र प्राप्त होते. राज्य अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार करण्यात येणाऱ्या वर्गीकरणावर आधारित अंतिम उपभोग्य बाबींवरील व भांडवल निर्मितीवरील खर्च परिशिष्ट ५.४ मध्ये दिला आहे.

तुटीचे कल

५.१६ सन २०२५-२६ (अअं) नुसार महसुली तूट, राजकोषीय तूट व प्राथमिक तूट अनुक्रमे ₹ ४५,८९१ कोटी (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.९ टक्के), ₹ १,३६,२३५ कोटी (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या २.७ टक्के), ₹ ७१,५७६ कोटी (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या १.४ टक्के) अपेक्षित आहे. एकत्रित वित्तीय सुधारणे संदर्भातील 'महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६' यास राज्य बांधील आहे. सन २०२५-२६ (अअं) नुसार राजकोषीय तुटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण नियमांमध्ये विहित केलेल्या मर्यादेत (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या तीन टक्के) अपेक्षित आहे. पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यासाठी राजकोषीय तूट आणि कर्जाकरिता निश्चित केलेल्या मर्यादा तक्ता ५.१७ मध्ये दिल्या आहेत. निवडक राज्यांकरिता राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी तक्ता ५.१८ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.१७ पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यासाठी राजकोषीय तूट आणि कर्जाकरिता निश्चित केलेल्या मर्यादा

(टक्के)

वर्ष	राजकोषीय तुटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण	ऋणभाराचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण
२०२०-२१	४.५	२५.७
२०२१-२२	४.०	२६.०
२०२२-२३	३.५	२७.५
२०२३-२४	३.०	२८.१
२०२४-२५	३.०	२८.५
२०२५-२६	३.०	२८.५

आधार: १५ व्या वित्त आयोगाचा सन २०२१-२६ करिताचा अहवाल

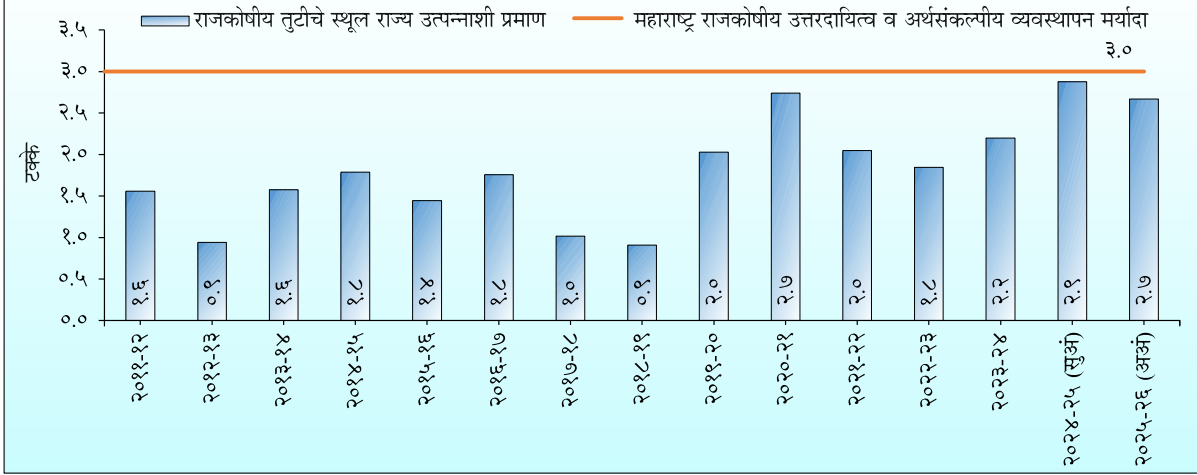
तक्ता ५.१८ निवडक राज्यांकरिता राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी

(टक्के)

राज्य	२०२३-२४	२०२४-२५ (सुअं)
आंध्र प्रदेश	४.४	४.६
बिहार	४.२	९.२
छत्तीसगड	४.६	४.१
गुजरात	१.०	१.९
कर्नाटक	२.६	२.९
मध्य प्रदेश	३.३	४.२
महाराष्ट्र	२.२	२.९
राजस्थान	४.३	४.१
तामीळनाडू	३.३	३.३
तेलंगणा	३.४	२.९
उत्तर प्रदेश	३.२	३.४
पश्चिम बंगाल	३.३	४.०

आधार: संबंधित राज्य सरकारचे अर्थसंकल्पीय दस्तावेज

आलेख ५.१० : राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी

ऋणस्थिती

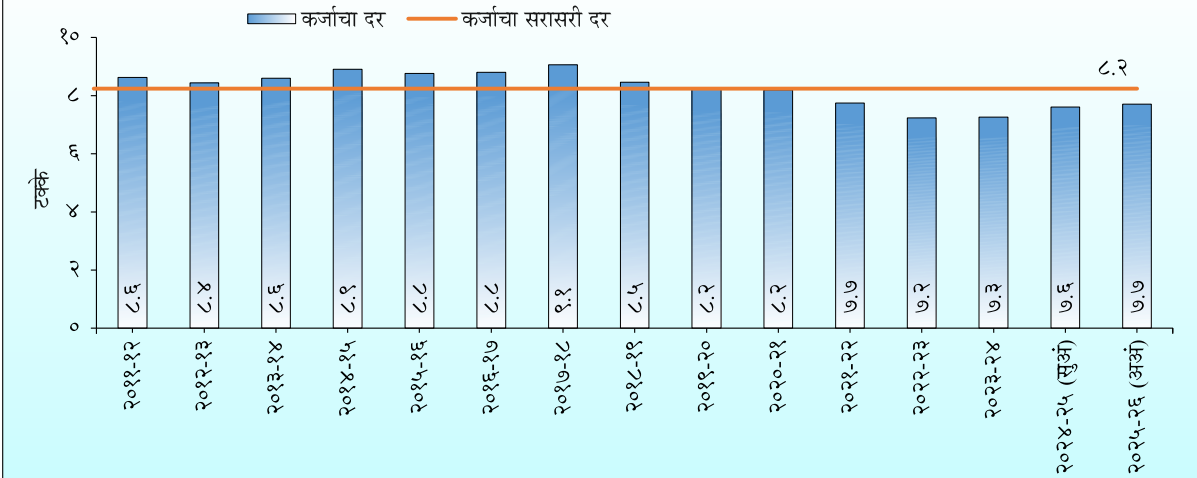
५.१७ ऋणभारामध्ये राज्याच्या परतावा न केलेली संचित कर्जे व इतर दायित्वे यांचा समावेश होतो. सन २०२५-२६ (अअं) नुसार राज्याच्या ऋणभारात मागील वर्षाच्या तुलनेत ११.१ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. तथापि, ऋणभाराचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण (१८.३ टक्के) महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६ नुसार राज्यासाठी विहित करण्यात आलेल्या मर्यादेत (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या २५.० टक्के) अपेक्षित आहे. सन २०२५-२६ (अअं) नुसार एकूण ऋणभारामध्ये देशांतर्गत ऋणाचे प्रमुख योगदान असून ₹ ७,३९,८५९ कोटी (७९.४ टक्के) अपेक्षित आहे. ऋणभार व व्याज प्रदाने तक्ता ५.१९ मध्ये तर वर्षभरातील कर्जे व इतर दायित्वे परिशिष्ट ५.५ मध्ये दिली आहेत.

तक्ता ५.१९ ऋणभार व व्याज प्रदाने

वर्ष	ऋणभार		व्याज प्रदाने		
	रक्कम (₹ कोटी)	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	रक्कम (₹ कोटी)	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	महसुली जमेशी टक्केवारी
२०१९-२०	४,५१,११७	१७.०	३३,५६१	१.३	११.९
२०२०-२१	५,१९,०८६	१९.९	३६,९७०	१.४	१३.७
२०२१-२२	५,७६,८६८	१८.३	४०,१५८	१.३	१२.०
२०२२-२३	६,२९,२३५	१७.२	४१,६८९	१.१	१०.३
२०२३-२४	७,१८,५०७	१७.४	४५,६५२	१.१	१०.६
२०२४-२५ (सुअं)	८,३९,२७५	१८.२	५४,६८७	१.२	१०.२
२०२५-२६ (अअं)	९,३२,२४२	१८.३	६४,६५९	१.३	११.५

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

आलेख ५.११ : कर्जाचा दर

वार्षिक कार्यक्रम २०२५-२६

५.१८ वार्षिक कार्यक्रम २०२५-२६ करिता एकूण निधी ₹ २,५४,५६० कोटी असून सन २०२४-२५ करिता ₹ १,९२,००० कोटी होता. एकूण निधीमध्ये सामाजिक व सामूहिक सेवा क्षेत्राचा सर्वाधिक हिस्सा (४५.८ टक्के) असून त्याखालोखाल परिवहन व दळणवळण क्षेत्राचा हिस्सा (१३.७ टक्के) आहे. वार्षिक कार्यक्रम २०२५-२६ मध्ये जिल्हा योजनांचा हिस्सा ₹ २५,९०० कोटी असून तत्सम निधी सन २०२४-२५ मध्ये ₹ २३,५२८ कोटी होता. क्षेत्रनिहाय वार्षिक कार्यक्रमाचा तपशील तक्ता ५.२० मध्ये तर क्षेत्रनिहाय जिल्हा वार्षिक कार्यक्रमाचा तपशील तक्ता ५.२१ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.२० क्षेत्रनिहाय वार्षिक कार्यक्रमाचा तपशील

(₹ कोटी)

क्षेत्र	२०२३-२४		२०२४-२५		२०२५-२६	
	प्रत्यक्ष खर्च	हिस्सा टक्के	अपेक्षित खर्च	हिस्सा टक्के	एकूण निधी	हिस्सा टक्के
कृषि व संलग्न कार्ये	१२,८१०	७.३	२९,१८६	९.८	२१,२७६	८.४
ग्रामविकास	७,२३५	४.१	८,९०७	३.०	१३,५५८	५.३
विशेष क्षेत्र विकास	३१९	०.२	३२७	०.१	४३९	०.२
पाटबंधारे आणि पूरनियंत्रण	१४,८१२	८.५	१८,१९३	६.१	१८,१५९	७.१
ऊर्जा	१५,१७०	८.७	२५,८८२	८.६	२४,८८९	९.८
उद्योग व खनिजे	१,४२७	०.८	२,४८३	०.८	१,९०७	०.७
परिवहन व दळणवळण	३०,४२७	१७.४	३८,१५९	१२.८	३४,७५६	१३.७
विज्ञान, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	३२२	०.२	७१	०.०	३०८	०.१
सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	१,८४१	१.१	३,१८८	१.१	३,४१२	१.३
सामाजिक व सामूहिक सेवा	७८,१७७	४४.७	१,५५,४७९	५२.१	१,१६,४८२	४५.८
सर्वसाधारण सेवा	८,४४७	४.८	१०,९३७	३.७	१३,८३५	५.४
इतर कार्यक्रम	३,८४३	२.२	५,७०५	१.९	५,५३८	२.२
एकूण	१,७४,८२८	१००.०	२,९८,५१७	१००.०	२,५४,५६०	१००.०

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.२१ क्षेत्रनिहाय जिल्हा वार्षिक कार्यक्रमाचा तपशील

(₹ कोटी)

क्षेत्र	२०२३-२४		२०२४-२५		२०२५-२६	
	प्रत्यक्ष खर्च	हिस्सा टक्के	अपेक्षित खर्च	हिस्सा टक्के	एकूण निधी	हिस्सा टक्के
कृषि व संलग्न कार्ये	१,९६४	९.७	२,०५१	८.७	२,३१८	९.०
ग्रामविकास	१,६६४	८.३	१,३६७	५.८	१,५६६	६.०
पाटबंधारे आणि पूरनियंत्रण	८१४	४.०	९६६	४.१	९८०	३.८
ऊर्जा	१,१८६	५.९	१,३३०	५.६	१,४७५	५.७
उद्योग व खनिजे	२२	०.१	२७	०.१	३६	०.१
परिवहन व दळणवळण	२,०३७	१०.१	२,२४९	९.६	२,३२७	९.०
सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	४८४	२.४	७६५	३.३	९४८	३.६
सामाजिक व सामूहिक सेवा	९,६५७	४७.९	११,४९८	४८.९	१२,४०७	४७.९
सर्वसाधारण सेवा	१,६५६	८.२	२,६२९	११.२	२,९१७	११.३
इतर कार्यक्रम	६७६	३.४	६४६	२.७	९२५	३.६
एकूण	२०,९६१	१००.०	२३,५२८	१००.०	२५,९००	१००.०

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

आधार : नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन

राज्याने दिलेल्या हमी

५.१९ राज्याच्या अदत्त हमीची सन २०२४-२५ अखेरची रक्कम ₹ १,२९,४५८ कोटी (एकूण महसुली जमेच्या २४.१ टक्के) आहे. सर्वाधिक अदत्त हमी उद्योग, ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभागाच्या (४०.१ टक्के) असून त्या खालोखाल नगर विकास विभागाच्या (३०.२ टक्के) असून सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या (२६.० टक्के) आहेत. सन २०२४-२५ मध्ये राज्य शासनाने दिलेल्या हमी तक्ता ५.२२ मध्ये दिल्या आहेत.

तक्ता ५.२२ सन २०२४-२५ मध्ये राज्य शासनाने दिलेल्या हमी

विभागाचे नाव	अतिरिक्त हमी		वर्षात वगळलेल्या रकमा (मागणी केलेल्या रकमां व्यतिरिक्त)	वर्षात आवाहनीत व दिलेल्या रकमा	वर्षअखेरीस अदत्त हमीची रक्कम	
	वर्षाच्या प्रारंभीची अदत्त हमीची रक्कम	वर्षभरात टोक हमी देण्यात आल्यामुळे वर्षामध्ये प्राप्त झालेल्या कर्जाच्या रकमा व सुधारित व्याज दरामुळे बदललेल्या रकमा				
	(अ)	(ब)	(क)	(ड)	(ई)	(अ) + (ब) + (क) - (ड) - (ई)
उद्योग, ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा)	२८,९१२.४०	३५,४६८.६९	०.००	१२,४७५.५०	०.००	५१,९०५.५९
नगरविकास	२९,१००.००	१२,०००.००	०.००	२,०००.००	०.००	३९,१००.००
सार्वजनिक बांधकाम	१८,६४०.००	१५,०००.००	०.००	०.००	०.००	३३,६४०.००
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	३,५४३.१२	५७.१४	०.००	४६.१४	०.००	३,५५४.१२
अल्पसंख्यांक विकास	४९६.९८	०.००	०.००	२.७३	०.००	४९४.२५
गृह (परिवहन)	४२०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	४२०.००
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य	२५५.००	०.००	०.००	५८.५९	०.००	१९६.४१
आदिवासी विकास	५०.००	१००.००	०.००	५७.५४	०.००	९२.४६
दिव्यांग कल्याण विभाग	६९.५०	०.००	०.००	१३.८८	०.००	५५.६२
पाणी पुरवठा व स्वच्छता	२०.०३	०.००	०.००	२०.०३	०.००	०.००
एकूण	८९,५०७.०३	६२,६२५.८३	०.००	१४,६७४.४९	०.००	१,२९,४५८.४५

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सहावा राज्य वित्त आयोग

५.२० स्थानिक स्वराज्य संस्थांची आर्थिक स्थिती सुधारण्यासाठी आवश्यक असलेल्या उपाययोजनांबाबत शिफारशी करणेकरिता सहाव्या राज्य वित्त आयोगाची स्थापना करण्यात आली आहे. सहाव्या राज्य वित्त आयोगाचा संदर्भ कालावधी दिनांक १ एप्रिल २०२६ पासून ते ३१ मार्च २०३१ पर्यंत आहे. आयोगाकडे पुढील बाबींसाठी शिफारशी करण्याची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे:

- राज्याकडून वसूल करण्यात यावयाच्या कर, शुल्क, पथकर आणि फी यांच्यापासून मिळणाऱ्या व संविधानाच्या भाग नऊ व नऊ-अ अन्वये, पंचायती व नगरपालिका यांच्यात विभागून द्यावयाच्या निव्वळ उत्पन्नाचे राज्य, पंचायती व नगरपालिका यांच्यात विभागणी करणे व अशा उत्पन्नातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व स्तरांवरील त्यांच्या त्यांच्या हिश्यांचे वाटप करणे
- पंचायती किंवा यथास्थिती, नगरपालिका यांच्याकडे अभिहस्तांकित करण्यात येतील, किंवा यथास्थिती, पंचायती किंवा नगरपालिका यांच्याकडून ज्यांचे विनियोजन करण्यात येईल असे कर, शुल्क, पथकर व फी निर्धारित करणे
- पंचायती किंवा यथास्थिती, नगरपालिका यांना राज्याच्या एकत्रित निधीमधून देण्यात यावयाची सहाय्यक अनुदाने
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये निधी व्यवस्थापनासाठी चांगल्या कार्यपद्धती
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या चांगल्या आर्थिक व्यवस्थापनासाठी इतर काही संबंधित बाबी

* * * * *

परिशिष्ट ५.१
वित्तीय निर्देशकांची मालिका

(₹ कोटी)

बाब	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५#	२०२५-२६##
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
१. महसुली जमा (अ + ब)	२,८३,१९०	२,६९,४६८	३,३३,३१२	४,०५,६७८	४,३०,५९६	५,३६,४६३	५,६०,९६४
अ) कर महसूल	२,२५,१६७	२,००,७५९	२,७५,२४५	३,३७,४८७	३,७३,६९३	४,४८,६३१	४,७७,४००
ब) करेतर महसूल	५८,०२२	६८,७०९	५८,०६६	६८,१९१	५६,९०३	८७,८३३	८३,५६४
२. महसुली खर्च त्यापैकी	३,००,३०५	३,१०,६१०	३,४९,६८६	४,०७,६१४	४,४४,३५०	५,६२,९९९	६,०६,८५५
अ) व्याज प्रदाने	३३,५६१	३६,९७०	४०,१५८	४१,६८९	४५,६५२	५४,६८७	६४,६५९
ब) प्रशासकीय सेवा	२६,८३१	२५,७०५	३०,११८	३४,१५७	३५,८८७	४३,२९३	५६,९८६
क) निवृत्ती वेतन व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	२७,९७०	३२,५५०	३८,७८९	४३,३९१	४३,०२४	४६,६९८	६१,३८३
३. महसुली तूट (२ - १)	१७,११६	४१,१४२	१६,३७४	१,९३६	१३,७५४	२६,५३५	४५,८९१
४. भांडवली जमा	८२,७१९	१,२३,७५४	१,०९,०९१	१,००,२६८	१,४१,६०१	१,९२,१३७	१,९६,१६१
४.१) निव्वळ भांडवली जमा त्यापैकी	५८,०९४	६६,१६८	७३,०५८	५५,४७३	१,००,७८४	१,३४,८९२	१,३८,६०५
अ) कर्जाची वसुली	१,६१५	१,६१२	१,१७९	६४३	७४२	२६९३	२८२२
ब) इतर भांडवली जमा	०	०	०	०	०	०	०
क) कर्जे व इतर दायित्वे	५६,४७९	६४,५५५	७१,८७९	५४,८३०	१,००,०४२	१,३२,१९८	१,३५,७८३
५. भांडवली खर्च	७८,३६१	९१,११५	८५,१४०	१,११,३०३	१,१८,३६४	१,६६,२७७	१,५०,७२१
६. एकूण जमा (१ + ४)	३,६५,९०९	३,९३,२२२	४,४२,४०२	५,०५,९४६	५,७२,१९८	७,२८,६०१	७,५७,१२५
७. एकूण खर्च (२ + ५)	३,७८,६६७	४,०१,७२५	४,३४,८२५	५,१८,९१७	५,६२,७१५	७,२९,२७६	७,५७,५७६
८. आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	१५,३५०	१,५००	०	२००	०	०	०
९. अर्थसंकल्पीय तूट (७ - ६ - ८)	(-) २,५९३	७,००३	(-) ७,५७७	१२,७७२	(-) ९,४८३	६७५	४५१
१०. राजकोषीय तूट (९ + ४ क)	५३,८८६	७१,५५९	६४,३०२	६७,६०२	९०,५५९	१,३२,८७३	१,३६,२३५
११. प्राथमिक तूट (१०-२ (अ))	२०,३२५	३४,५८८	२४,१४४	२५,९१३	४४,९०७	७८,१८६	७१,५७६
१२. ऋणभार	४,५१,११७	५,१९,०८६	५,७६,८६८	६,२९,२३५	७,१८,५०७	८,३९,२७५	९,३२,२४२

स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी (पायाभूत वर्ष २०११-१२)

१. महसुली जमा	१०.७	१०.३	१०.६	११.१	१०.५	११.६	११.०
अ) कर महसूल	८.५	७.७	८.८	९.२	९.१	९.७	९.४
ब) करेतर महसूल	२.२	२.६	१.८	१.९	१.४	१.९	१.६
२. महसुली खर्च त्यापैकी	११.३	११.९	११.१	११.१	१०.८	१२.२	११.९
अ) व्याज प्रदाने	१.३	१.४	१.३	१.१	१.१	१.२	१.३
ब) प्रशासकीय सेवा	१.०	१.०	१.०	०.९	०.९	०.९	१.१
क) निवृत्ती वेतन व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	१.१	१.२	१.२	१.२	१.०	१.०	१.२
३. महसुली तूट	०.६	१.६	०.५	०.१	०.३	०.६	०.९
४. भांडवली जमा	३.१	४.७	३.५	२.७	३.४	४.२	३.८
४.१) निव्वळ भांडवली जमा त्यापैकी	२.२	२.५	२.३	१.५	२.४	२.९	२.७
अ) कर्जाची वसुली	०.१	०.१	०.०	०.०	०.०	०.१	०.१
ब) इतर भांडवली जमा	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
क) कर्जे व इतर दायित्वे	२.१	२.५	२.३	१.५	२.४	२.९	२.७
५. भांडवली खर्च	२.९	३.५	२.७	३.०	२.९	३.६	३.०
६. एकूण जमा	१३.८	१५.१	१४.१	१३.८	१३.९	१५.८	१४.८
७. एकूण खर्च	१४.३	१५.४	१३.८	१४.२	१३.७	१५.८	१४.९
८. आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	०.६	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
९. अर्थसंकल्पीय तूट	(-) ०.१	०.३	(-) ०.२	०.३	(-) ०.२	०.०	०.०
१०. राजकोषीय तूट	२.०	२.७	२.०	१.८	२.२	२.९	२.७
११. प्राथमिक तूट	०.८	१.३	०.८	०.७	१.१	१.७	१.४
१२. ऋणभार	१७.०	१९.९	१८.३	१७.२	१७.४	१८.२	१८.३

टोप - आकडे संक्षिप्ततः दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

परिशिष्ट ५.२

महसुली व भांडवली लेख्यावरील जमेचा तपशील

(₹ कोटी)

बाब	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५#	२०२५-२६##
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
(अ) एकूण महसुली जमा (१ + २ + ३ + ४)	२,८३,१९०	२,६९,४६८	३,३३,३१२	४,०५,६७८	४,३०,५९६	५,३६,४६३	५,६०,९६४
(१) राज्याचा स्वतःचा कर महसूल (१ ते ११)	१,८८,९७१	१,६४,२८०	२,२०,९८२	२,७७,५८४	३,०२,४३१	३,६७,४६७	३,८७,६७४
(१) राज्य वस्तू व सेवा कर	८२,६०२	६९,९४९	९७,३०५	१,२१,२५६	१,४१,९७९	१,६७,९०५	१,७६,११९
(२) विक्री व्यापार इत्यादीवरील कर	३७,७८६	३३,१६०	४५,९२४	५४,५६८	५३,३८०	६७,३७५	७०,३७५
(३) मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	२८,७०७	२५,४२८	३५,५९४	४५,२८६	५०,८२४	६०,०००	६३,५००
(४) राज्य उत्पादन शुल्क	१५,४२८	१५,०८९	१७,२२१	२१,५०७	२३,३२२	३०,५००	३२,५७५
(५) विजेवरील कर व शुल्क	९,६१९	८,३५४	८,३८४	१४,७२१	१२,६७२	१४,१८०	१६,०१६
(६) वाहनांवरील कर	८,४६७	६,६५५	९,०८०	११,७४०	१२,९६९	१४,८७५	१५,६०६
(७) जमीन महसूल	२,१५५	२,०६३	३,०६५	२,४३१	२,६९०	५,०००	५,५००
(८) उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	२,५०२	२,४७४	२,६५२	२,९३१	२,९५३	३,७७३	४,०२५
(९) माल व प्रवासी कर	७७३	१३	३९४	१,५८२	४९८	१,७६०	१,७६०
(१०) विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	९३२	१,०९७	१,३६४	१,५६२	१,१४३	२,०९९	२,१९८
(२) करेतर महसूल (१ + २)	१४,२९७	१५,९७५	१९,३०७	१६,७७६	२०,८५८	३०,१४०	३३,०५२
(१) व्याजाच्या जमा रकमा	३,२७१	२,२८६	२,६१७	२,४३०	२,३२९	३,१५०	३,३०८
(२) इतर करेतर महसूल	११,०२६	१३,६८९	१६,६९०	१४,३४६	१८,५२९	२६,९९०	२९,७४५
(३) केंद्रीय करांतील हिस्सा (१ ते ८)	३६,१९७	३६,४७९	५४,२६३	५९,९०३	७१,२६२	८१,१६३	८९,७२६
(१) निगम कर	१२,३५०	१०,९८०	१५,१२८	२०,१२५	२१,४१६	२२,८३८	२५,०९१
(२) केंद्रीय वस्तू व सेवा कर	१०,२७८	१०,८९४	१६,०१७	१६,९५१	२१,६५४	२३,५०७	२६,१५९
(३) निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	९,६७७	११,२५२	१६,५२०	१९,६३४	२४,७३३	२९,१२६	३३,४७८
(४) जकात	२,२९६	१,९७०	३,९११	२,३५८	२,५००	४,९०२	४,१३६
(५) केंद्रीय उत्पादन शुल्क	१,५९६	१,२३१	२,०५७	७४०	९४६	७८८	८५९
(६) सेवा कर	०	१५२	६२८	९५	१३	३	३
(७) संपत्ती कर	१	०	३	०	०	०	०
(८) एकात्मिक वस्तू व सेवा कर	०	०	०	०	०	०	०
(४) केंद्र शासनाकडून सहायक अनुदाने	४३,७२५	५२,७३३	३८,७६०	५१,४१४	३६,०४५	५७,६९२	५०,५११
(ब) एकूण भांडवली जमा (१ + २ + ३ + ४)	८२,७१९	१,२३,७५४	१,०९,०९१	१,००,२६८	१,४१,६०१	१,९२,१३७	१,९६,१६१
(१) सरकारी ऋण लेख्यांकडून जमा (अ+ब)	५७,१५३	१,१८,५१६	९०,५८७	९४,७०२	१,२५,९८८	१,६१,१३८	१,५५,४०३
(अ) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	५६,२१७	१,०३,५२०	७९,९६१	८४,४६६	१,१५,३४२	१,४४,४४६	१,४४,०३४
(ब) केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा	९३७	१४,९९६	१८,६२५	१०,२३६	१०,६४६	१६,६९२	११,३६९
(२) राज्य शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली)	१,६१५	१,६१२	१,१७९	६४३	७४२	२,६९३	२,८२२
(३) इतर भांडवली जमा (निव्वळ) †	(-) १,०००	१,०००	०	०	०	०	०
(४) लोक लेखा (निव्वळ) (अ + ब + क + ड)	३२,९५१	(-) ५,३७४	१७,३२५	४,९२३	१४,८७२	२८,३०६	३७,९३६
(अ) अल्पबचत, भविष्य निर्वाह निधी इ. (निव्वळ)	१,७६७	७४०	९६७	५७६	५२७	(-) ८९४	(-) १,१२५
(ब) राखीव निधी (निव्वळ) (१ + २)	३,६१९	६०१	(-) ८	२५१	१,७३९	३२३	१२२
(१) व्याजी	३,७८२	६५८	१५६	७१२	२,११४	१,१०९	८५९
(२) बिनव्याजी	(-) १६३	(-) ५७	(-) १६४	(-) ४६१	(-) ३७५	(-) ७८७	(-) ७३७
(क) नागरी ठेवी (निव्वळ) (१ + २)	५,२०४	६,००६	२,६०४	३,७२२	१०,०७९	(-) ६,५०३	(-) ४,६८०
(१) व्याजी	५,८८७	५,६७४	२,१०५	१,१७०	१,४६२	(-) ६,३३०	(-) ४,६१४
(२) बिनव्याजी	(-) ६८३	३३२	४९८	२,५५२	८,६१७	(-) १७३	(-) ६६
(ड) इतर	२२,३६२	(-) १२,७२१	१३,७६२	३७३	२,५२८	३५,३८०	४३,६१८
एकूण जमा (अ + ब)	३,६५,९०९	३,९३,२२२	४,४२,४०२	५,०५,९४६	५,७२,१९८	७,२८,६०१	७,५७,१२५

टीप - आकडे संक्षिप्तात दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतोलच असे नाही

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

‡ यात आंतरराष्ट्रीय तडजोड (निव्वळ), आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिकता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ५.३

महसुली व भांडवली लेख्यावरील विकास व विकासेतर खर्चाचा तपशील

(₹ कोटी)

बाब (१)	२०१९-२० (२)	२०२०-२१ (३)	२०२१-२२ (४)	२०२२-२३ (५)	२०२३-२४ (६)	२०२४-२५ [#] (७)	२०२५-२६ ^{##} (८)
(अ) महसुली खर्च (१ + २)	३,००,३०५	३,१०,६१०	३,४९,६८६	४,०७,६१४	४,४४,३५०	५,६२,९९९	६,०६,८५५
(१) विकास खर्च (अ + ब + क)	२,००,२५५	२,०६,७५६	२,२७,९४१	२,७७,०२४	३,०४,४७६	३,९९,८९३	४,०४,७१८
(अ) सामाजिक सेवा (१ ते ८)	१,२२,९४७	१,२२,०२३	१,४२,५२३	१,६३,३२९	१,८९,२२४	२,५३,६८०	२,४९,३३७
(१) शिक्षण, क्रिडा, कला व संस्कृती	६२,३५७	६२,२०९	६८,५५४	८१,२११	९१,६४८	९५,५२३	१,०५,४७४
(२) आरोग्य व कुटुंब कल्याण	१३,५७६	१६,१०२	१९,४५५	१८,६६३	२०,१७९	२८,९०७	२७,१६५
(३) पाणीपुरवठा व स्वच्छता, गृहनिर्माण आणि नगरविकास	१२,२०५	१२,८९९	१६,६८५	२२,२५१	२९,५२१	३४,३९१	३०,४६४
(४) माहिती व प्रसारण	१३०	८६	१३४	१३५	२४७	४२८	६५७
(५) अ.जा., अ.ज. व इ.मा.व. यांचे कल्याण	१३,६५५	१०,७३९	१६,४६४	१८,७४६	२२,८७२	२९,०९६	२४,४४७
(६) कामगार व कामगार कल्याण	९१४	१,०७६	१,२९०	१,५०९	१,५९३	३,६९३	२,६८८
(७) समाज कल्याण व पोषण	१९,९९७	१८,८६१	१९,८१८	२०,५८६	२२,९०२	६१,३१५	५८,०१३
(८) इतर	११४	५२	१२४	२२८	२६३	३२६	४२८
(ब) आर्थिक सेवा (१ ते ९)	५६,०४३	६४,३३६	५९,४५५	८०,८२०	८३,३६३	१,१०,३१४	१,१९,५५०
(१) कृषि व संलग्न सेवा	२०,६६६	३१,८८८	१७,६९८	२६,८२६	३१,०१५	३९,८०२	३२,२७७
(२) ग्राम विकास	८,२४०	९,८४७	९,१०३	१४,३५२	१४,९२४	२४,२०१	३०,५५६
(३) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम	१	१	१	१	१	२	२
(४) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण	२,१७०	२,०४३	२,२२०	२,३१२	२,३८८	२,५९०	३,१०१
(५) ऊर्जा	११,२२१	९,८६५	१२,१८७	१३,८८५	१३,४८५	२०,२४०	२५,८११
(६) उद्योग व खनिजे	३,६७३	२,६९७	५,८७४	६,८७९	७,३०४	७,०६९	८,१६०
(७) वाहतूक आणि दळणवळण	७,१८५	५,१६०	८,६८९	१२,०९२	१०,६४८	११,४४८	१३,२०५
(८) विज्ञान, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	१८६	२१५	३०६	७८३	९७२	१,२९२	१,०७८
(९) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	२,७०२	२,६२१	३,३७७	३,६९०	२,६२६	३,६७१	५,३६१
(क) स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि पंचायत राज संस्था यांना सहायक अनुदाने व अंशदाने	२१,२६४	२०,३९६	२५,९६३	३२,८७४	३१,८८९	३५,८९९	३५,८३२
(२) विकासेतर खर्च (अ + ब)	१,००,०५०	१,०३,८५४	१,२१,७४५	१,३०,५९१	१,३९,८७५	१,६३,१०६	२,०२,१३६
(अ) सर्वसाधारण सेवा (१ ते ५)	६२,४९०	६५,८८४	७६,५८७	८७,४०२	९१,२२३	१,०६,४१८	१,३२,४७८
(१) राज्यांची अंगे	४,३२२	३,३६०	३,२९३	३,८१५	५,४१३	८,६६२	७,५२८
(२) आर्थिक सेवा	३,३६७	४,२७०	४,३८७	६,०३९	६,८९७	७,७६५	६,५८१
(३) प्रशासकीय सेवा	२६,८३१	२५,७०५	३०,११८	३४,१५७	३५,८८७	४३,२९३	५६,९८६
(४) निवृत्ती वेतन आणि संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	२७,९७०	३२,५५०	३८,७८९	४३,३९१	४३,०२४	४६,६९८	६१,३८३
(ब) व्याज प्रदाने व ऋण सेवा	३७,५६१	३७,९७०	४५,१५८	४३,१८९	४८,६५२	५६,६८७	६९,६५९
(ब) भांडवली खर्च (१ + २)	७८,३६१	९१,११५	८५,१४०	१,११,३०३	१,१८,३६४	१,६६,२७७	१,५०,७२१
(१) विकास खर्च (अ + ब)	३८,३८५	३२,०२९	४९,१०६	६६,३०८	७७,५४८	१,०९,०३१	९३,१६६
(अ) महसुली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च	३६,४१६	२९,६८७	४६,६७०	६१,६४४	७२,५७३	९५,०२२	८४,४५७
(ब) राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा	१,९७०	२,३४२	२,४३६	४,६६४	४,९७४	१४,००९	८,७०८
(२) विकासेतर खर्च (अ + ब + क)	३९,९७६	५९,०८७	३६,०३३	४४,९९५	४०,८१७	५७,२४६	५७,५५६
(अ) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	२३,६०७	५६,६१६	३४,९१८	४३,७६४	३८,२६९	५५,४७०	५६,००६
(ब) केंद्र शासनाकडून घेतलेली कर्जे व आगाऊ रकमा	१,०१९	९७१	१,११५	१,०३१	२,५४८	१,७७५	१,५५०
(क) आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	१५,३५०	१,५००	०	२००	०	०	०
एकूण खर्च (अ + ब)	३,७८,६६७	४,०१,७२५	४,३४,८२५	५,१८,९१७	५,६२,७१५	७,२९,२७६	७,५७,५७६

टीप - आकडे संक्षिप्तात दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

परिशिष्ट ५.४

राज्य अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार करण्यात येणाऱ्या वर्गीकरणावर आधारित अंतिम उपभोग्य बाबींवरील व भांडवल निर्मितीवरील खर्च

(₹ कोटी)

विवरण	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५#	२०२५-२६##
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
अ. उपभोग्य बाबींवरील खर्च							
१ कर्मचाऱ्यांची भरपाई (१.१ + १.२)	६३,१५३	६५,९३४	७५,१६८	८५,५२३	८८,२५२	९९,८३०	१,२५,५६२
१.१ वेतन आणि मजुरी	३७,४२१	३५,९१२	३९,२३४	४५,१०२	४८,१११	५६,३९५	६८,८१८
१.२ निवृत्तीवेतन	२५,७३२	३०,०२२	३५,९३४	४०,४२१	४०,१४०	४३,४३५	५६,७४३
२ वस्तू आणि सेवांची निव्वळ खरेदी (२.१ + २.२ - २.३)	१९,२४२	१४,०८७	१०,१३३	१४,२७६	१३,४४६	२४,६८५	२३,६७९
२.१ खरेदी	१६,६०३	१७,६३२	१३,८९१	१३,७३०	१५,४३०	२६,७६८	२७,७११
२.२ देखभाल	७,२६४	३,५१५	४,७९५	६,५०५	५,९३९	७,९९६	७,१८०
२.३ विक्री	४,६२५	७,०६०	८,५५३	५,९५९	७,९२३	१०,०८०	११,२१२
एकूण उपभोग्य बाबींवरील खर्च	८२,३९६	८०,०२०	८५,३००	९९,८००	१,०१,६९८	१,२४,५१५	१,४९,२४१
ब. भांडवल निर्मितीवरील खर्च							
१. इमारती	२,६२९	२,७९८	४,३२३	६,४२८	१०,१०४	१२,४६१	१५,७१५
२. रस्ते व पूल	११,५६६	९,३९२	१७,९५५	१६,२३७	२०,५४५	२७,२२५	२२,३०३
३. इतर भांडवली खर्च@	७,१९४	१२,३१२	१४,४३५	१३,९०४	१४,५४४	१८,४७३	१८,९९१
४. दळणवळणाची साधनसामग्री	११२	१००	१०४	११९	३०४	४२९	४८२
५. यंत्रसामग्री आणि साधनसामग्री	१,३१९	१,००२	१,४०८	२,९१७	२,३८१	७,२०५	५,०७८
६. लागवडीखालील मत्ता§	५	६	९	५	४	६	५
७. एकूण नवीन भांडवल निर्मितीवरील खर्च (१ ते ६)	२२,८२५	२५,६१०	३८,२३४	३९,६१०	४७,८८२	६५,७९९	६२,५७५
८. साठ्यातील बदल	०	०	०	(-) ४,२४४	(-) ५,१११	(-) ३,४०३	(-) ३,४४३
९. स्थूल भांडवल निर्मिती (७+८)	२२,८२५	२५,६१०	३८,२३४	३५,३६७	४२,७७१	६२,३९६	५९,१३२

टोप - आकडे संक्षिप्तता दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

@ यामध्ये संशोधन व विकास यावरील खर्च समाविष्ट आहे

§ यामध्ये पशुधन समाविष्ट आहे

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ५.५
वर्षभरातील कर्जे व इतर दायित्वे

(₹ कोटी)

बाब	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५#	२०२५-२६##
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
(एक) ऋण प्राप्ती (१ + २ + ३) (व्याजी)	४३,९६३	६८,००१	५७,७८२	५२,३६६	८९,२७३	९७,७७८	९२,९६८
१) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण (निव्वळ)	३२,६१०	४६,९०४	३७,०४३	४०,७०३	७७,०७२	८८,९७५	८८,०२८
२) केंद्र शासनाकडून प्राप्त कर्जे व आगाऊ रकमा (निव्वळ)	(-) ८२	१४,०२५	१७,५१०	९,२०४	८,०९८	१४,९१७	९,८१९
३) व्याजी बंधने (अ + ब + क)	११,४३५	७,०७२	३,२२८	२,४५९	४,१०२	(-) ६,११४	(-) ४,८७९
अ) भविष्य निर्वाह निधी (निव्वळ)	१,७६६	७४०	९६७	५७६	५२७	(-) ८९४	(-) १,१२५
ब) राखीव निधी (निव्वळ)	३,७८२	६५८	१५६	७१२	२,११४	१,१०९	८५९
क) नागरी ठेवी (निव्वळ)	५,८८७	५,६७४	२,१०५	१,१७०	१,४६२	(-) ६,३३०	(-) ४,६१४
(दोन) ऋण प्राप्ती (१ + २) (बिनव्याजी)	१२,५१६	(-) ३,४४६	१४,०९७	२,४६४	१०,७७०	३४,४२०	४२,८१५
१) लोकलेख्यातील निव्वळ जमा@	२१,५१६	(-) १२,४४६	१४,०९७	२,४६४	१०,७७०	३४,४२०	४२,८१५
२) इतर भांडवली जमा (निव्वळ)\$	(-) ९,०००	९,०००	०	०	०	०	०
एकूण कर्जे व इतर दायित्वे	५६,४७९	६४,५५५	७१,८७९	५४,८३०	१,००,०४२	१,३२,१९८	१,३५,७८३
(एक + दोन)							

टीप - आकडे संक्षिप्तात दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

@ लोकलेख्याच्या निव्वळ जमेमध्ये राखीव निधी, ठेवी, निलंबन व संकीर्ण आणि वित्त प्रेषणे इ. बिनव्याजी बंधने यांचा समावेश आहे

\$ यामध्ये आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ), आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिकता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन